
AMSTERDAM MUSEUM

Op 27 oktober 2025 viert Amsterdam zijn 750ste verjaardag én opent het gerenoveerde Amsterdam Museum in het voormalig Burgerweeshuis de deuren. Vanwege deze renovatie bevindt het museum zich momenteel in een transitiefase waarin het de museale activiteiten opnieuw definieert, en partners, platforms en activiteiten herbeschouwt. Het Amsterdam Museum legt de komende kunstenplanperiode het fundament voor een duurzaam en hoogwaardig nieuw museum. Het programma voor 2021-2024 en de verbouwing vormen een twee-eenheid.

Voor de komende kunstenplanperiode heeft het museum drie doelstellingen: 1) zo veel mogelijk Amsterdammers bereiken, 2) agenderend zijn op het gebied van Amsterdamse grootstedelijke onderwerpen, en 3) de Collectie Amsterdam innovatief en inclusief beheren, tonen, onderzoeken en uitbreiden.

De programmering omvat twee programmalijnen, die inhoudelijk sturend zijn voor de activiteiten van de komende jaren. Door New Narratives, een programma met gastrondleiders dat in 2017 is gestart, is ervaring opgedaan die wordt gebruikt voor aanpassingen in presentaties,

teksten en aanvullingen van de collectie. Met *Collecting the City* gaat het Amsterdam Museum op zoek naar lokale verhalen, waarbij het niet om een fysieke collectie gaat, maar om het collectieve geheugen van Amsterdammers. *Collecting the City* is een vernieuwende opstelling die inhaakt op verschillende, lokale geschiedenissen.

Tot en met 2021 staan tijdelijke tentoonstellingen op het programma. *Stad van vrijdenkers* is een overzichtstentoonstelling over Amsterdam in samenwerking met het Humanistisch Verbond. Deze toont veranderende perspectieven op het gemeenschappelijke verleden aan de hand van belangrijke momenten uit de Nederlandse geschiedenis. Voor de duur van de renovatie verhuist eind 2021 een deel van de collectie naar de Hermitage Amsterdam. Hier betreft het Amsterdam Museum een vleugel voor het tonen van een nieuwe semipermanente presentatie over de geschiedenis de stad. De periode is tevens bedoeld als testfase en de Hermitage fungeert tegelijkertijd als onderzoekruimte voor de nieuwe museale opstelling van het straks gerenoveerde museum.

Vanaf 2022 organiseert het museum elk jaar grote, tijdelijke tentoonstellingen op andere locaties, bijvoorbeeld in Noord, Zuidoost of Nieuw-West en minimaal één presentatie met een instelling in de Metropoolregio Amsterdam.

Verder rolt het Amsterdam Museum het project *Vrouwen van Nieuw-West* uit naar Noord en Zuidoost, zet het museum de samenwerking met CBK Zuidoost voort en gaat het nieuwe samenwerkingen aan. Onder meer met het *Tilting Axis Fellowship*, waarbij gevestigde onderzoekers, kunstenaars of andere cultuurproducenten uit de Caraïbische regio de mogelijkheid krijgen zes maanden in Nederland te werken.

ADVIES

Artistiek belang

Het Amsterdam Museum is het stadsmuseum van Amsterdam en het beheert ook het ingerichte grachtenpand Museum Willet-Holthuysen.

De permanente expositie Amsterdam DNA vormt een introductie op de stad voor cultuurtoeristen. Waar de oude missie de nadruk legde op 'identiteit' en 'geschiedenis' is de nieuwe missie opener en actueler. Het Amsterdam Museum wil 'de ontwikkeling van Amsterdam voelbaar en deelbaar maken'.

Het museum voert zijn taak als erfgoedmuseum goed uit. De instelling is specialist in het uitwerken van historische thema's op laagdrempelige wijze en biedt inzicht in de identiteit van de stad. In de exposities ligt de nadruk niet in eerste instantie op de artistieke kwaliteit van de verzamelde objecten, maar op hun historische waarde en context.

Het museum presenteert het erfgoed in relatie tot de maatschappelijke context waarin dit is ontstaan en wil daarmee een breed publiek aanspreken en betrekken. In aanloop naar de opening van het vernieuwde museum in 2025, wil het museum op tal van manieren onderzoeken hoe het nieuwe publieksgroepen aan zich kan verbinden en het bestaande publiek kan blijven vasthouden.

De Amsterdamse Kunstraad heeft waardering voor de verbreding in de programmering, maar vindt ook dat het museum in zijn plannen voor de komende jaren door het – meer dan gewone – aantal locaties veel stapelt in activiteiten. De kunstraad waardeert de ambitie om tijdens de sluiting zichtbaar te blijven, maar vraagt aandacht voor het maken van scherpe keuzes. De komende vijf jaar wil het museum langs alle stadsdelen, in het kader van de 750ste verjaardag van Amsterdam die in 2025 gevierd gaat worden. Met de OBA en andere partners wil het museum op zoek gaan naar de mooiste en meest veelzeggende verhalen en objecten in de stad van nu. De verschillende plannen voor dit verzamelproject *Collecting the City* zijn minimaal beschreven. Misschien ligt het aan de vertrouwelijkheid rond de verbouwingsplannen, maar de kunstraad had graag meer inzicht verkregen in het publieksprogramma (debat en discours) en de rol die het Amsterdam Museum daarin neemt in relatie tot het te ontwikkelen nieuwe museum. De instelling heeft met eerdere projecten wel bewezen op succesvolle wijze publieksparticipatie en maatschappelijk gesprek te stimuleren. Na de ervaringen met de tentoonstelling *Vrouwen van Nieuw-West*, is het voornemen om dit project uit te rollen naar andere buurten in Amsterdam, te beginnen in Noord en Zuidoost onder de noemer

De Vrouwen van.... De kunstraad is ook benieuwd naar de uitwerking van deze plannen.

Het Amsterdam Museum zet zich sterk neer als netwerkmuseum, wat de veelheid aan partners en activiteiten voor een deel verklaart. Andere stadsmusea werken volgens een duidelijk tweesporenbeleid: een iconische presentatie voor de toeristen en dagbezoekers enerzijds, naast aandacht voor het leggen van netwerken in de stad en het ophalen van verhalen anderzijds. Het Amsterdam Museum volgt een vergelijkbare strategie, en verknoopt de historische lijnen met hedendaagse en meerstemmige verhalen uit de stad. De gedachte is dat het nieuwe gebouw mogelijkheden biedt om de netwerkfunctie van het museum verder te versterken.

De keuze om in de periode van de sluiting de belangrijkste werken onder te brengen bij de Hermitage is logisch gezien de bestaande relatie, maar de kunstraad mist nog wel een nadere onderbouwing van de keuze. Door op deze manier verbinding te zoeken, kan het Amsterdam Museum weliswaar brede publieksgroepen bereiken en de kerncollectie overtuigend tentoonstellen. Echter, de kunstraad vindt in het plan geen heldere doelen en keuzes voor de wijze waarop de organisatie omgaat met haar collectie en hoe ze het publiek nog sterker bij het collectioneren wil betrekken. Het wordt ook niet duidelijk welk verhaal het Amsterdam Museum wil vertellen en op welke wijze de instelling dat wil doen. Wel is de kunstraad positief over de voorgenomen plannen om in de Hermitage ook ruimte te bieden aan verschillende partners voor tijdelijke presentaties als aanvulling en reflectie op de vaste tentoonstelling.

De komende kunstenplanperiode zet het Amsterdam Museum de samenwerking met CBK Zuidoost voort door jaarlijks een opdracht te geven aan een Amsterdamse kunstenaar. Dit levert al zeven jaar enthousiasmerende presentaties op rond deze *artists in residence* en hun kunstwerken. De ambitie is om vanaf 2025 in het vernieuwde museum aan de Kalverstraat een permanente werkplek te creëren en te faciliteren. De kunstraad vindt dit een interessante samenwerking. Ook is de kunstraad positief over het streven van het museum om vanaf 2020 deel uit te maken van het zogeheten Tilting Axis Fellowship. Het Amsterdam Museum werkt daarin samen met partners als The Black Archives, de Rijksakademie,

Het Nieuwe Instituut, De Appel en Witte de With.

Het museum verbindt via zijn programma New Narratives vele partners in de stad. Vanaf 2020 is Imagine IC in Amsterdam Zuidoost de vaste onderzoeks- en programmapartner van New Narratives. De kunstraad vindt dit een interessante partner.

In de komende kunstenplanperiode wil het Amsterdam Museum, met name in Nieuw-West, objecten verzamelen en aanbieden aan de stad. Daar vraagt het museum extra geld voor. De objecten (en ook verhalen) moeten Amsterdam in al haar facetten weerspiegelen en worden later aan de stad aangeboden als een geschenk ter ere van de 750ste verjaardag van de stad. Ook worden ze onderdeel van de collectie.

Belang voor de stad

Het versterken van de stadsgemeenschap is een speerpunt binnen de programmering in de komende jaren. Hiermee is in de huidige kunstenplanperiode een begin gemaakt, de kunstraad vindt het goed dat dit beleid verder wordt versterkt. Het museum doet dit vooral door verhalen van Amsterdammers te verzamelen en ze onderdeel te maken van tentoonstellingen en andersoortige projecten. Hiervoor zijn community-websites als Het Hart en Het Geheugen van Amsterdam ontwikkeld. Met tijdelijke exposities richt het museum zich op eigentijdse cultuur, waarbij het museum terecht meer nadruk legt op de wederkerigheid van de samenwerkingen.

Het Amsterdam Museum heeft de ambitie om in de komende jaren op meer plekken in de stad te programmeren. Wat betreft het bereik van de educatieve activiteiten geeft het museum aan, moeite te hebben om de eigen ambities uit de vorige kunstenplanaanvraag te halen. Toch wil het Amsterdam Museum fors groeien op dit punt. Het museum wil de leerlijn Erfgoed & Identiteit verder ontwikkelen en een extra impuls geven om 7.000 extra leerlingen binnen te halen. De kunstraad vindt dat een reëel streven. De kunstraad vindt het interessant dat het museum in deze educatieprogramma's meerstemmigheid als een vaardigheid presenteert.

In het kader van talentontwikkeling beschrijft het Amsterdam Museum beknopt de verschillende ontwikkelingstrajecten en noemt het een aantal getalenteerde makers. De kunstraad mist een duidelijke visie op

de selectie van deze jonge makers en vraagt zich af wat voor mensen het museum zoekt en waar het museum zelf dieper op in wil gaan. Het ophalen van verhalen in stadsdelen vindt de kunstraad wel goed, ook in combinatie met het programma en de partners in Refresh Amsterdam.

Het aandeel toeristen in het totale publieksbereik is 60%, maar dit is niet in een businessmodel vastgelegd. De kunstraad zou dit wel een goed idee vinden; toeristen zijn immers een belangrijke bron van inkomsten voor het Amsterdam Museum. Als het museum zich hiervan rekenschap zou geven, zijn de programmalijnen ook duidelijker te beoordelen. De kunstraad ziet nog een opgave voor het museum om de onlinestrategie strak te krijgen, dit is ook van belang bij het vaststellen van het te bereiken publiek.

Het is de ambitie van het Amsterdam Museum om tijdens de sluiting zichtbaar te blijven in de stad. De kunstraad waardeert het enthousiasme en elan waarmee het museum zich positioneert en de verantwoordelijkheid die het op zich neemt. Enerzijds is er waardering voor de voorgenomen samenwerking in 2024 met het Frans Hals Museum rondom het thema de gezichten van Noord-Holland. Anderzijds vindt de kunstraad opdrachtverlening via een *open call*, zoals bijvoorbeeld voor Refresh Amsterdam, niet per se een goed idee, omdat dit soms wijst op een gebrek aan eigen ideeën. De kunstraad had graag meer willen lezen over experimenten met nieuwe typen en nieuwe manieren van opstellen, nu het begrip netwerkmuseum enorm is opgerekt.

Uitvoerbaarheid

De kunstraad is zich bewust van de financiële positie van het museum in relatie tot de huisvestingsopgave en het groeiend aantal taken. Om de geplande verbouwing te kunnen realiseren moet het museum op zoek naar additionele financiering. De fondsenwerving Capital Campaign wordt gedaan door Van Doorn en zal het uiterste vragen van de instelling. De reserve- en liquiditeitspositie van het Amsterdam Museum zijn weliswaar sterk, maar het Amsterdam Museum is voor ongeveer de helft van de omzet van subsidie afhankelijk. In de afgelopen jaren heeft het museum de eigen inkomsten doen groeien, maar die vervallen door sluiting, terwijl een aantal kosten doorloopt.

Het ambitieniveau van het museum ligt hoog. Het Amsterdam Museum heeft een keuze gemaakt voor de Hermitage (met toeristen als bron voor de publieksinkomsten) en de wijken ingaan om te verzamelen. In de Hermitage wil het Amsterdam Museum ook experimenteren. Met een bekende locatie als de Hermitage, zou de prioriteit primair moeten liggen bij het voldoende zichtbaar maken van de museale collectie. Experimenteren op meerdere locaties brengt naar de mening van de kunstraad het risico van versnippering met zich mee.

Naast de locaties in beheer gaat het museum zelf uit van huur van minstens drie en mogelijk vier locaties. In de Hermitage Amsterdam is tijdens de renovatie de hoofdtentoonstelling te zien. De buurpanden van het Collectiecentrum en Museum Willet-Holthuysen worden gebruikt als kantoorpanden; de begane grond van Willet-Holthuysen wordt ingericht als projectruimte en krijgt een publieksfunctie. In Nieuw-West onderzoekt het museum de mogelijkheden voor een tijdelijke locatie, met uitzicht op vaste vestiging. De kunstraad zet vraagtekens bij de functies die de locaties vervullen, zoals de keuze om ook te gaan programmeren in het buurpand van Museum Willet-Holthuysen.

Er is waardering bij de kunstraad voor de twee heldere pijlers, *Collecting the City* en *New Narratives*, die aansluiten bij de nieuwe koers. Wel mist de kunstraad een vertaling van de ambities naar 750 jaar Amsterdam, terwijl in het ondernemersplan wel staat dat 'alles draait om 750 jaar Amsterdam'.

De kunstraad maakt zich zorgen over de veelheid aan activiteiten en vraagt zich af of deze niet te veel vergen van de organisatie van het Amsterdam Museum. De kunstraad mist scherpe keuzes met het oog op de belastbaarheid en inzetbaarheid van het personeel in deze fase, waarin het Amsterdam Museum een nieuw museum wil ontwikkelen.

Diversiteit en inclusie

Het museum presenteert zich als voorloper op het gebied van diversiteit en inclusie. Aandacht voor inclusie, meerstemmigheid en onderbelichte verhalen zijn aantoonbaar onderdeel van de bedrijfscultuur. De kunstraad hoopt dat het museum deze rol ook in de toekomst zal weten

waar te maken. *Practice what you preach* is hier het adagium. Binnen de raad van toezicht is de diversiteit geborgd. Op het gebied van de inclusiviteit zijn nog wel stappen te maken voor de gehele organisatie. Het naleven van de Code Diversiteit & Inclusie, waar het museum actief mee bezig is, had in de optiek van de kunstraad uitvoeriger beschreven kunnen worden.

Bij de plannen voor het verbreden van het publieksbereik valt op dat het museum niet aangeeft op welke groepen het zich wanneer richt. De doelen zijn niet concreet genoeg en het lijkt alsof op iedereen tegelijk wordt ingezet. De kunstraad vindt dat het museum bij alle activiteiten beter moet bijhouden welke publieksgroepen het weet te bereiken en te betrekken. De pijlers *Collecting the City* en *New Narratives* bieden op dit vlak veel kansen. Waar het gaat om de andere dimensies van diversiteit en inclusie laat het museum zien, zich bewust te zijn van de noodzaak van een samenhangend en ingebed beleid.

Amsterdam Museum wordt op naam in de Amsterdam Bis 2021-2024 opgenomen.

Huidig	€ 8.477.228
Huidig 2020*	€ 8.553.523
Gevraagd	€ 9.127.229
Advies	€ 8.600.000

*inclusief (eenmalige) 0,9% compensatie nominaal in het jaar 2020
